

הדבר הקטן ההוא

מה היה עושה דוד בן גוריון אילו היה כיום במקומו של שימון פרס?

את התשובה יכולנו לראות השבוע בסרט-טלוויזיה על בן גוריון, השואה והסכסוך הישראליים.

בראשית שנות ה-50 החליט בן גוריון להגיע להסכם עם גרמניה המערבית. לכאורה דובר על שילומים. למעשה דובר על

שילום בין העם היהודי וגרמניה. על התפייסות וברית מדינית.

באותה השעה היו עדיין מתינו מונחים לפנינו — שישה מיליון נים, הגופות האחרונות נשרפו

אך שישבע שנים לפניכן. שארית-הפליטה עדיין ירדה מן האוניות בחיפה. בדרך אל המעי

ברות.

בן גוריון החליט שההווה והי עתיד חשובים מן העבר הקרוב

— עבר שכלל את גדול הפשי עם בתולדות האנושות המודרני

נית. מדינת-ישראל היתה זקוקה לכסף ולבעלי-ברית. בעיני בן

גוריון, האויבים החדשים היו הערבים. זה היה ציר המאמץ העיקרי. כל השאר, וגם הפצע הפתוח של השואה, היה מיישני.

בן גוריון לא ביקש לערוך סקר-דעת-קהל. אילו נערך, היה בוודאי מסתבר כי 90% מן הציבור מתנגדים לכל קשר עם גרמניה

הנתעבת. בן גוריון לא שאל את עצמו מה רוצה העם. הוא שאל את עצמו מה טוב לעם. ואחרי שהחליט קם ואמר: זוהי הדרך. על כך

נלחם כארי. על כך היה מוכן להיטבר. למעשה אמר לציבור: אם אתם רוצים בי, בואו אחריי. אם לא, חפשו לכם מנהיג אחר.

העם היסס. ההתנגדות היתה אדירה, והיא באה ממעמקי התודעה הלאומית: עצם הרעיון נראה כה איום, כה מבעית, עד כי

אנשים היו מוכנים לעלות על הבריקרות כדי לסכלו. ההפגנות היו הסוערות ביותר שנערכו אי פעם במדינה, לפני ואחרי כן. עננים של גאזים כיסו את הרחובות כמרכז ירושלים, אנשים הועפו אל

תוך אולם הכנסת, היו פצועים. רק כמול נמנעו קורבנות-בנפש. אולם מול המנהיגות של בן גוריון, אמונתו העמוקה בצידקת

החלטתו, אומץ-ליבו ונחישותו, נמוגה ההתנגדות. הכנסת קיבלה את דעתו. הדמוקרטיה ניצחה. בן גוריון ניצח. השבוע ראו המוני

ישראל את סרט-הטלוויזיה בנחת, והרוב הגדול הודה בדיעבד שבן גוריון צדק.

ולעומת זאת — שימון פרס, עוזרו ותלמידו של בן גוריון, אך לא בן גוריון שני.

כדי לרבר ב-1950 על הסכם עם גרמניה היה צורך בפי מאה יותר אומץ-לב מכפי שדרוש עתה כדי לרבר על הסכם עם אש"ף.

אש"ף לא הרג שישה מיליונים, הפגיעות שלו רומים, בסך הכל, למעשה-האלימות של תנועות דומות באלג'יריה, בוייטנאם,

בקניה ובארלנד. הם יוצרים מישקע של מרירות ויניאה, אך אין הם רומים אף לאפס הקצה של מעשי הגרמנים בכפר קטן אחר

בפולין.

אבל שימון פרס אינו קם ואומר: צריכים להגיע להסכם עם אש"ף, הוא מהמהם ומגמגם, מוציא טכסיסים ותחבולות, הכל למען מטרה טובה, אבל אין הוא כובש לבבות.

נדמה כאילו מעיין פרס בכל בוקר בסקרי דעת-קהל ושואל את עצמו: האם זה פופולארי? האם זהו מה שהעם רוצה? האם זה יביא קולות?

שאלות כאלה היו זרות לבן גוריון. הוא לא זילול בקולות, חלילה, הוא היה פוליטיקאי מבטן ומלידה. על כל הטוב והרע שבמיקצוע זה, אבל הוא הלך קדימה ולא הסתכל אחורה. הוא קרא

„אחריי“ והיה בטוח שהציבור יבוא בעיקבותיו.

אני יודע שההשוואה אינה הוגנת, לשימון פרס אין הנתונים שהיו לבן גוריון, הוא אדם אחר, הוא פועל במישורת יכולתו וכישרונותיו.

אך ההשוואה הרושה כדי לעמוד על ההבדל, וכדי להבין מה חסר ברגע זה.

חסר בסך הכל דבר קטן, שאינו ניתן להגדרה, שאי-אפשר לרכוש או ללמוד אותו, שאלף יחצנים אינם יכולים לספק אותו, קוראים לזה מנהיגות.

על וודקה וקאוויאר

בסוגריים:

כעבור כמה שנים החליט בן גוריון לגבור לצבא הגרמני תת-מקלעים מדרג עוזר.

הארץ סערה. מימיו ומשמאל נשפכו על בן גוריון קיתונות של שינאה. גם מי שהשלים בדיעבד עם הסכסוך הישראליים, שהיה כבר לעובדה, לא יכול היה להשלים עם מכירת נשק ישראל, סמל המדינה, לצבא אשר רבים מקציניו שירתו קודם לכן בוורמאכט של הרייך השלישי.

מול גלייה-שינאה העמיד בן גוריון טיעון פרגמאטי: אנהנו זקוקים לבעלי-ברית. גרמניה עוזרת לנו נגד אויבינו, וגם קצת גאווה: הנה, דווקא הגרמנים, המיליטריסטים כה"א הדיעה, מעריכים את הנשק שאנהנו מייצרים.

באחד הימים, בעת שהמיעוב הזה היתה בעיצומה, הוזמנתי למסיבה השנתית לכבוד יוסוף-המפקח בשגרירות הסובייטית ברמת-גן, מתחת לתנונית-ענק של לגין הסתודרו קברניטי המדינה, חברי-הכנסת ואיש-הציבור שונים, שתו וודקה ואכלו קאוויאר.

אחד החוגגים היה הר"ר מישה סנה, אז מראשי המפלגה הקומוניסטית הישראלית, הוא משך אותי הצידה ושאל: „מה

אומרת דעת-קהל על עיסקת-הנשק? עניתי כי הרוב תומך בעיסקה.

סנה שלח בי מבט מזור, הייך חיוך מסויים ואמר: „תן לי את הרדיו לשבוע אחר, ותראה שרוב הוא נגד העיסקה!“

דרכון בדיסלדורף

אני עוקב מרחוק אחרי מסע הפלסטינית של תיאטרון חיפה בגרמניה.

אין לי כל קשר להצגה, מלבד אחד, וגם הוא לא בא כיוזמת. לפני כמה חודשים פנה אליי תיאטרון בהאמבורג, וביקשו ממני

רשות להביא כמה קטעים מסיפרי אויבי אחי בתוכנית שהוא מכין לכבוד הצגת הפלסטינית. הרעיון היה לכלול בתוכנית דברים שלי על חייו ומותו של עיצאם אליסטרטווי, איש אש"ף.

אורי אבנרי

איש ימיו

שמר את חייו על מיונה השלום, ולצידם דברים על חייו ומותו של אמיל גרינצוויג, שמר את חייו על אותו המיונה.

הסכמתי, כמובן, ברצון. לימים שלחו לי את התוכנית — חוברת יפהפה, שבא הובאו

הדברים בליוויית תצלומים, איש מול איש, גופה מול גופה, החוברת ערוכה בטעם רב, בכישרון וברגיש, והיא כולה שרירי-הלל לתנועת-השלום בשני הצדדים.

לכן התרגזתי כליכך כאשר תבע ראש הקהילה היהודית של דיסלדורף לאסור את הצגת המחזה בגרמניה, התיאטרון בהאמבורג הוכיח שההצגה אינה מיששית לתעמולה אנטי-ישראלית, אלא להיפך, שהיא מהווה הפגנה למען דו-קיום ושלום.

הייתי מוחל לאותו ראש-קהילה, הוטיב ליה סירי הבשר בגרמניה, אלמלא הציג את עצמו באחד הראיונות כציוני גדול, והביא, כהוכחה ניצחת, עובדה שהוציאה אותי מכילוי: יש לי דרכון ישראלי!

רוח צרדית

בדרך לחיפה עברתי על פני שלט שאמר: „רוח צרדית“

JOSHUA SOBOL
DIE PALÄSTINENSERIN

הפלסטינית: התוכנית של תיאטרון האמבורג

שלט זה עומד בקטע הכביש שבין חדרה ועתלית. הכביש עובר שם לאורך החוף, וחשוף לרוחות חזקות מהים.

לפתע נוכרתי באהובה. נרמה לי ששמה היה אהובה, אינני בטוח לגמרי.

אבל אני זוכר אותה היטב. היא היתה נערה בת 17 (ואולי קצת פחות), שחורת-שיער ויפה. הייתי בן 26, חייל משוחרר טרי.

היכרתי אותה בביתו של מירד ש"ף, זה היה בחורף, בסוף 1949 או בראשית 1950. עברתי אז בעיתון הארץ.

הנערה מצאה חן בעיניי, וכדרך הטבע התחלתי להשוויץ לפנייה. דיברתי על האופנוע שלי, זה היה מאצ'לס בריטי, בעל

500 ס"ס, דיברתי את התענוג העילאי שיש ברכיבה עליו. הוזמנתי אותה לטיול לחיפה, והנערה הסכימה. קבענו שאקח אותה בשבת

בבוקר מביתה בנתניה.

בבוקר ירד גשם זילעפות. היה זה טירוף לצאת באופנוע במוג-אוויר כזה, אבל הכבוד מחייב, וגם השוויץ. ממילא לא היתה לי כל

דרך להתקשר עם הנערה כדי לרחות את הפנישה. נסעתי לנתניה. הייתי בטוח שאהובה (האם היה שמה אהובה?) תשלח אותי לכל

הרחות. אבל בגיל 17 (ואולי 16) הכל נראה אחרת. היא אמרה שזה כיף נורא לרכוב על אופנוע ביום כזה, וישבה על המושב האחורי. היא חיבקה אותי (וזהו אחת העמלות של רכיבה על אופנוע), ויצאנו לדרך.

ככל שהתקרמנו צפונה, כן גבר הגשם. בקטע החשוף של הכביש (הישן), לא הרחק מחיפה, קרה לי דבר שלא התנסיתי בו

אי פעם: רוח חזקה את האופנוע, ואנו עליו, הצירה, כאילו היינו קופסת גפרורים. מצאנו עצמנו בצד הכביש, המנוע כבה.

כמאמץ רב החורתי את האופנוע לכביש, הצלחתי להתניע את המנוע, והמשכנו בדרך. כל אותה עת ירד גשם שוטף.

איכשהו הגענו לחיפה. נסעתי למלון וייס, ליד בניין העיריה, ביקשתי חדר זוגי ועלינו.

בגרנינו היו רטובים לחלוטין, התפשטנו, ייבשנו את עצמנו במגבות ונכנסנו למיטה — כל אחד למיטה שלו. אבל היה קר.

רעדנו. הצעתי שאעבור למיטה שלה, היא דרשה ממני להבטיח שלא נעשה שום דבר, לא היתה לי ברירה. הבטחתי ועברתי.

בבוקר נראה העולם יפה יותר, אבלנו ארוחת-בוקר, הבגדים שלנו היו יבשים, ומכיוון שקיימתי את הבטחתי שררה בינינו

ידידות יפה. אבל מבעד לחלון התגלה עולם גשום.

הייתי מודיעף להישאר במלון החם ולטפח את היחסים עם אהובה, אבל הייתי אמור להשתתף בישיבת-מערכת בצהריים.

החלטנו לחזור כלעומת זאת.

זאת היתה הרפתקה, הגשם התחזק שוב, בסביבת עתלית ככה המנוע, ומאותו הרגע והלאה זה הפך למסע-מיכשולים. המנוע כבה כל כמה קילומטרים, כל סיבוב או צעירה היו מסוכנים. לא הייתי

בטוח שנגיע בשלום, אבל הגענו לנתניה, אמרתי שלום לנערה והגעתי בעוד מועד למערכת. הייתי רטוב אך מאושר.

אני נזכר בחוויה זו מרי פעם כשאתי עובר ליד השלט המזוהר מפני רוח צרדית. מה יודעים נהגימכוניות על רוח צרדית?

אשר לאהובה (אני רי בטוח ששמה אכן היה אהובה) — איכשהו היא נעלמה מהאופק שלי, רק השלט ההוא מזכיר לי אותה.

רפול ואפלטון

בסוף יומי-הערב ברדיו, באחד מימי השבוע, הכריז הקריין כי רפאל איתן יקרא חמשי, פרי יצירתו. אחר-כך נשמע קולו הכבד של רפול, שקרא את היצירה.

זה היה משהו נורא, אבל זה לא איכפת לי, איכפת לי שזה לא דמה לחמשי.

את המילה „חמשי“ המצאנו בהעולם הזה. זהו תרגום למילה האנגלית „לימריק“, שמו של שיר כעל צורה וקצב מסוימים מאוד. יש לחמשי תמיד חמש שורות, בעלות אורך קבוע, השיר

רות הראשונה, והשניה והחמישית מתחרזות זו עם זו, וכן השורות השלישית והרביעית, שהן קצרות יותר.

רידי מנוסי כתב אצלנו בשעתו חמשירים רבים, כדי לנקום בו כתבנו עליו את החמשי הבא, היכול לשמש כדוגמה:

היה היה גבר בן גבע, שביקר בערים דרך קבע, עד היכה שורשים באספלט הכבישים —

וכך הוא חזר אל הטבע, כתב אחר שלנו, אליהו (כבי זי“) והבי, נשלח פעם לרחוב כקבצן, במיבצע שנועד לעמוד על יחס הציבור לקבצנים ועל

גובה הכנסותיהם. אחריכך פירסמנו את החמשי הבא: מעשה בכתב מיוחד שנשלח כקבצן יום אחד, כשמנה וספר, לעיתון לא חזר —

הוא החליט להמשיך לפשוט יד. בן גוריון, שנולד בעיירה פלונסק, ושאהב להציג את עצמו כמומחה לתורת אפלטון, הסתבך פעם בוויכוח עם הפרופסורים, זה

קרה כאשר הכחיש בן גוריון עובדה הידועה לכל — שהמדינה האידיאלית של אפלטון היתה מבוססת על עברות. כתבנו אז חמשי, שהיה (לפחות בעיניי) קלאסי:

היה היה גבר מפלונסק שדבק כל ימיו בשילטונסק, „אפלטון“ הוא הפטיר, עבדים לא הזכיר, ואם כן — אז טעה אפלטונסק!“

רפול